

LUONNOS Pykälät
Lainsäädäntöryhmän 25.8.2020 kokoukseen

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain muuttamisesta

[johtolause]

16 §

Asiakirjan antamistavat

Viranomaisen ratkaisusta automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidetyn rekisterin julkisista tiedoista on oikeus saada kopio teknisenä tallenteena tai muutoin sähköisessä muodossa, jollei erityisistä syistä muuta johdu. Samoin sähköisessä muodossa olevasta tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvistä julkisista asiakirjoista on oikeus saada kopio sähköisessä muodossa, jos asiakirja on sisältönsä nopeasti muuttuva tai vanhentuva eikä se sisällä henkilötietoja. Tietojen antaminen sähköisessä muodossa ja teknisenä tallenteena muusta julkisesta asiakirjasta on viranomaisen harkinnassa, jollei toisin säädetä. Videotallenteesta tai muusta vastaavasta tallenteesta, jolla on viranomaisen kuvaama kuulustelu tai muu tapahtuma, jossa henkilöä kuullaan, saa kuitenkin antaa kopion vain, jos tallenteesta kuultava henkilö siihen suostuu tai jos tallenteen sisältö huomioon ottaen on ilmeistä, ettei kopion antaminen johda hänen yksityisyyden suojansa loukkaamiseen.

[Huom. seuraavat arvokkaiden tietoaineistojen maksuja koskevat säännökset 34 ja 38 §:ssä ovat riippuvaisia komission täytäntöönpanosäännöksistä. Niiden tarvetta ja sisältöä arvioidaan uudelleen lausuntokierroksen jälkeen]

[34 §

Maksut

Asiakirjan antamisesta 9 ja 11 §:n nojalla ei peritä maksua, kun:

- 5) pyydetyn asiakirjan antaminen kuuluu viranomaisen neuvonta-, kuulemis- tai tiedotusvelvoitteen piiriin;
- 6) kysymys on julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 24 a §:n 2 momentissa tarkoitettusta arvokkaasta tietoaineistosta.]

[38 §

Siirtymäsäännökset

Tämän lain 34 §:n 1 momentin 6 kohtaa sovelletaan X.X.2023 alkaen arvokkaisiin tietoaineistoihin, joiden antamisesta ovat tämän lain mukaan vastuussa:

- 1) xxxx;
- 2) xxxx;

X) xxxx.

Muihin arvokkaisiin tietoaineistoihin lain 34 §:n 1 momentin 6 kohtaa sovelletaan sen tultua voimaan.]

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

[johtolause

kumotaan 1 pykälän 2 momentti (direktiivin implementoinnista)]

19 §

Tietoaineistojen sähköiseen muotoon muuttaminen ja saatavuus

Ottaen huomioon, mitä tiedonsaannista ja henkilötietojen suojasta erikseen säädetään, viranomaisen on huolehdittava, että tietoaineisto on saatavilla ja hyödynnettävissä yleisesti käytettävässä koneluettavassa muodossa kuvailutietoineen, jos tietoaineisto voidaan saattaa alkuperäisestä muodosta suoraan koneluettavaan muotoon. Tämän lain 24 § b:n 1 momentissa tarkoitettujen arvokkaiden tietoaineistojen on oltava saatavilla koneluettavassa muodossa.

24 a §

Tiheästi päivittyvän tiedon saatavuus

Tiedon on pyynnöstä oltava saatavilla teknisten rajapintojen avulla, heti tiedon keräämisen jälkeen ja tarvittaessa useana kerralla ladattavana tiedostona, jos:

- 1) tiedon saajalla on siihen erikseen laissa säädetty tiedonsaantioikeus ja oikeus käsitellä näitä tietoja;
- 2) tieto päivittyy tiheästi tai reaaliaikaisesti; ja
- 3) tieto on sisällöltään muuttuvaa tai nopeasti vanhenevaa.

Jos 1 momentin noudattaminen aiheuttaisi viranomaiselle kohtuutonta vaivaa taloudellisista tai teknisistä syistä, tiedon on oltava saatavilla sellaisella aikavälillä tai sellaisin tilapäisin teknisin rajoituksin, jotka eivät tarpeettomasti haittaa sen hyödyntämistä.

24 b §

Arvokkaiden tietoaineistojen saatavuus

Arvokkailla tietoaineistoilla tarkoitetaan sellaisia tietoaineistoja, joiden saatavuutta koskevista menettelyistä on säädetty [komission täytäntöönpanosäädöksillä] niiden taloudellisen tai yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi.

Arvokkaiden tietoaineistojen, joihin tiedon saajalla on erikseen laissa säädetty tiedonsaantioikeus ja oikeus käsitellä näitä tietoja, on pyynnöstä oltava saatavilla teknisten rajapintojen avulla. Tiedon on tarvittaessa oltava saatavilla myös useana kerralla ladattavana tiedostona.

Arvokkaista tietoaineistoista ja niiden saatavuudesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella sen mukaan kuin niistä Euroopan yhteisön lainsäädännössä säädetään tai jollei toisin säädetä muualla lainsäädännössä.

Laki eräiden julkisten yritysten tiedon uudelleenkäytöstä

[johtolause]

1 § Sovellettamisala

Tätä lakia sovelletaan yhteisöihin, jotka toimivat

- 1) vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016, jäljempänä *erityisalojen hankintalaki*) 6-9 §:ssä määritellyillä toimialoilla
- 2) julkisen liikenteen harjoittajina rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista sekä neuvoston asetusten 1191/69/ETY ja 1107/70/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 1370/2007/EY 2 artiklan mukaisesti;
- 3) julkisen palvelun velvoitteita täyttävinä lentoliikenteen harjoittajina lentoliikenteen harjoittamisen yhteisistä säännöistä yhteisössä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 1008/2008/EY 16 artiklan mukaisesti; tai
- 4) julkisen palvelun velvoitteita täyttävinä yhteisön laivanvarustajina palvelujen tarjoamisen vapauden periaatteen soveltamisesta meriliikenteeseen jäsenvaltioissa (meriliikenteen kabotaasi) annetun neuvoston asetuksen 3577/92/ETY 4 artiklan mukaisesti.

[Yhteisöön, joka on lain viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) 4 §:ssä tarkoitettu viranomainen, sovelletaan lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) ja lakia julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019).

tai ehkä:

Yhteisöön, joka hoitaa julkista tehtävää lain tai asetuksen tai lain tai asetuksen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen perusteella, sovelletaan sen käyttäessä julkista valtaa lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) sekä lakia julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019) niin kuin sen 3 §:ssä säädetään.]

2 § Julkiset yritykset

Tässä laissa tarkoitetaan julkisella yrityksellä sellaista yritystä, joka toimii 1 §:ssä tarkoitetuilla toimialoilla ja jossa julkisyhteisöt voivat käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa omistuksen, rahoitukseen osallistumisen tai yritykseen sovellettavien sääntöjen perusteella. Julkisyhteisöjen katsotaan käyttävän määräysvaltaa yrityksessä, jos niillä on suoraan tai välillisesti:

- 1) enemmistö yrityksen osakepääomasta tai muusta merkitystä pääomasta;
- 2) valvonnassaan yrityksen osakkeiden tai osuuksien äänimäärän enemmistö; tai
- 3) mahdollisuus asettaa enemmän kuin puolet yrityksen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä.

3 § Asiakirjat

Tätä lakia sovelletaan julkisen yrityksen asiakirjoihin, joiden tuottaminen on osa sellaista 1 §:ssä tarkoitettulla toimialalla tarjottavaa palvelua, jota viranomaisen pitää yleishyödyllisenä ja jolle sen vuoksi on asetettu erityisiä julkisen palvelun velvoitteita lailla, asetuksella tai muulla yritystä sitovalla tavalla.

Tätä lakia ei sovelleta:

- 1) asiakirjoihin, jotka liittyvät välittömästi sellaiseen toimintoon, joka on vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 10 §:ssä tarkoitettulla tavalla vahvistettu suoraan avoimeksi kilpailulle markkinoilla, joille pääsyä ei ole rajoitettu;
- 2) asiakirjoihin, joihin kohdistuu kolmansien osapuolten teollis- ja tekijänoikeuksia;
- 3) asiakirjoihin, joiden saatavuutta on rajoitettu muussa laissa esimerkiksi liikesalaisuuksien, valtion turvallisuuden tai henkilötietojen suojelemiseksi.

Asiakirjalla tarkoitetaan tässä laissa kirjallisen ja kuvallisen esityksen lisäksi sellaista käyttönsä vuoksi yhteen kuuluviksi tarkoitetuista merkeistä muodostuvaa tiettyä kohdetta tai asiaa koskevaa viestiä, joka on saatavissa selville vain automaattisen tietojenkäsittelyn tai äänen- ja kuvantoistolaitteiden taikka muiden apuvälineiden avulla.

4 § Asiakirjan uudelleenkäyttö

Julkisen yrityksen, joka sallii hallussaan olevan asiakirjan käytön kaupallisiin tai muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin tai, jonka on sallittava hallussaan olevan asiakirjan tällainen käyttö lainsäädännön, kansainvälisten sopimusten, viranomaisen määräyksen tai muun sitä velvoittavan syyn nojalla, on noudatettava tämän lain säännöksiä asiakirjan käytön ehdoista ja asiakirjan saatavuudesta.

5 § Asiakirjan antamistavat

Ottaen huomion, mitä henkilötietojen suojasta erikseen säädetään, asiakirjojen on oltava saatavilla kaikissa jo olemassa olevissa tiedostomuodoissa ja kaikkina jo olemassa olevina kielitoisintoina. Asiakirjojen on lisäksi oltava saatavilla sähköisessä ja yleisesti käytettävässä koneluettavassa muodossa kuvailutietoineen, mikäli tämä on tarkoituksenmukaista ja mahdollista ilman kohtuutonta vaikeaa.

6 § Eräiden tietoaineistojen saatavuus

Arvokkailla tietoaineistoilla tarkoitetaan sellaisia tietoaineistoja, joiden saatavuutta koskevista menettelyistä on säädetty [komission täytäntöönpanosäädöksillä] niiden taloudellisen tai yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi.

Arvokkaiden tietoaineistojen on pyynnöstä oltava saatavilla teknisten rajapintojen avulla. Jos se on tarpeellista, näiden tietojen on oltava saatavilla myös useana kerralla ladattavana tiedostona.

Arvokkaista tietoaineistoista ja niiden saatavuudesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella siltä osin, kuin sääntely ei sisälly erityislakeihin.

Sellainen tieto, johon tiedon saajalla on erikseen laissa säädetty tiedonsaantioikeus ja oikeus käsitellä näitä tietoja, ja joka

- 1) päivittyy tiheästi tai reaaliaikaisesti,
- 2) on sisällöltään vaihtelevaa ja
- 3) vanhentuu nopeasti,

on pyynnöstä oltava saatavilla teknisten rajapintojen avulla heti sen keräämisen jälkeen. Jos tällaisen tiedon saatavilla oleminen rajapinnan kautta aiheuttaisi julkiselle yritykselle kohtuutonta vaivaa taloudellisista tai teknisistä syistä, tiedon on oltava saatavilla sellaisella aikavälillä tai sellaisin tilapäisin teknisin rajoituksin, jotka eivät tarpeettomasti haittaa sen hyödyntämistä. Tiedon on tarvittaessa oltava saatavilla myös useana kerralla ladattavana tiedostona.

7 § Maksut

Julkisen yrityksen on määriteltävä asiakirjojen antamisesta tai saatavilla olemisesta mahdollisesti perittävät maksut niin, että niistä muodostuvat tulot eivät tilikauden aikana ylitä asiakirjojen keräämisestä, tuottamisesta, jäljentämisestä, jakelusta ja tietojen varastoinnista aiheutuneiden kustannusten kokonaismäärää lisättynä kohtuullisella tuotolla. Kohtuullinen tuotto määritellään prosentiosuutena aiheutuneista kustannuksista ja se saa olla korkeintaan Euroopan keskuspankin perusrahoitusoperaatioiden kiinteän koron määrä lisättynä viidellä prosenttiyksiköllä.

Jos asiakirjan antaminen tai saatavilla oleminen edellyttää asiakirjassa olevien liikesalaisuuksien suojaamista tai asiakirjan käsittelyä siten, että se ei sisällä luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja henkilötietoja, julkinen yritys voi lisätä 1 momentissa tarkoitettuihin kustannuksiin näistä toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Edellä 6 §:ssä tarkoitettujen arvokkaiden tietoaineistojen on oltava saatavilla maksutta.

Tämän pykälän yhdenmukaiseksi soveltamiseksi valtiovarainministeriö voi antaa ohjeita maksujen kokonaismäärän laskemisen yleisistä periaatteista.

Julkisen yrityksen on etukäteen julkistettava asiakirjojen antamisesta perittävien maksujen tosiasialliset määrät sekä perusteet yleisessä tietoverkossa, jos tätä ei pidetä ilmeisen tarpeettomana.

8 §

Syrjimättömyys ja tasapuolinen kohtelu

Julkisen yrityksen, on kohdeltava sen hallussa olevia asiakirjoja käyttäviä toimijoita tasapuolisesti. Julkinen yritys saa asettaa asiakirjojen käytölle vain sellaisia ehtoja, jotka ovat objektiivisia, oikeasuhteisia, syrjimättömiä ja yleisen edun mukaisen tavoitteen nojalla perusteltuja.

9 §

Yksinoikeusjärjestelyt

Julkisen yrityksen ja kolmansien osapuolten väliset sopimukset eivät saa sisältää uudelleenkäyttöä rajoittavia yksinoikeuksia, ellei tämä ole välttämätöntä yleistä etua koskevan palvelun tarjoamiseksi. Yksinoikeuden myöntämisperustetta on tarkasteltava uudelleen säännöllisesti vähintään kolmen vuoden välein.

Yksinoikeusjärjestelyt on asetettava julkisesti saataville yleiseen tietoverkkoon vähintään kaksi kuukautta ennen niiden voimaantuloa. Näiden järjestelyjen lopullisten ehtojen on oltava avoimia ja ne on asetettava julkisesti saataville yleiseen tietoverkkoon.

Julkisen yrityksen on asetettava yleiseen tietoverkkoon saataville sellaiset oikeudelliset tai käytännön järjestelyt, joissa ei myönnetä yksinoikeutta, mutta joiden tarkoituksena on rajoittaa tai joiden voidaan kohtuudella odottaa rajoittavan asiakirjojen saatavuutta uudelleenkäyttöä varten muille kuin järjestelyyn osallistuville osapuolille. Nämä oikeudelliset tai käytännön järjestelyt on asetettava tietoverkkoon saataville vähintään kaksi kuukautta ennen niiden voimaantuloa. Julkisen yrityksen on tarkasteltava tällaisten oikeudellisten tai käytännön järjestelyjen vaikutuksia tietojen saatavuuteen säännöllisesti ja joka tapauksessa joka kolmas vuosi. Tällaisten järjestelyjen lopullisten ehtojen on oltava julkisia ja julkisen yrityksen on asetettava ne julkisesti saataville tietoverkossa.

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11 §

Siirtymäsäännökset

Yksinoikeusjärjestelyjen, jotka ovat voimassa tämän lain tullessa voimaan ja joihin ei voida soveltaa 9 §:n 1 momentissa säädettyä poikkeusta, voimassaolo päättyy sopimuksen päättyessä ja joka tapauksessa viimeistään 17 päivänä heinäkuuta 2049.

Avoimet kysymykset:

- Tarkistettava, että ehdotetussa sääntelyssä ei mennä sillä tavoin julkisuuslain ulkopuolelle, että uudet muutoksenhakusäännökset olisivat tarpeen.
- Tietokantaoikeutta koskeva kysymys selvitetävänä (kts. taustamuistio)

- Yliopistojen ja korkeakoulujen suhde tiedonhallintalakiin tehtävien muutosten soveltamisalaan selvittävänä